

Digital Literacy

โดย นายมานพ พลอยระย้า

นายช่างสำรวจอาวุโส

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เข้าใจถึงทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
๒. เพื่อให้เข้าใจถึงการสื่อสาร และความปลอดภัยยุคดิจิทัล
๓. เพื่อให้เข้าใจแนวปฏิบัติในสังคมดิจิทัล ปัญหาสุขภาพ และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สรุปเนื้อหา

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากยุค Analog ไปสู่ยุค Digital และยุค Robotic จึงทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน ภาครัฐซึ่งเป็นแกนหลักของการพัฒนาประเทศ จึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิด Culture Shock เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยีและเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม เช่น การสูญเสีย ความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การโจรกรรมข้อมูล การโจมตีทางไซเบอร์ เป็นต้น

Digital Literacy หรือทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นทักษะด้านดิจิทัลพื้นฐานที่จะเป็นตัวช่วยสำคัญในการปฏิบัติงาน การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในลักษณะ “ทำน้อย ได้มาก” หรือ “Work less but get more impact” และช่วยสร้างคุณค่า (Value Co-creation) และความคุ้มค่าในการดำเนินงาน (Economy of Scale) เพื่อการก้าวไปสู่การเป็นประเทศไทย ๔.๐ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือช่วยให้ข้าราชการสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้รับโอกาสการทำงานที่ดีและเติบโตก้าวหน้าในอาชีพ (Learn and Growth) ด้วยทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ๙ ด้านของสำนักงาน ก.พ. ได้แก่

๑. การใช้คอมพิวเตอร์
๒. การใช้อินเทอร์เน็ต
๓. การใช้งานเพื่อความมั่นคงปลอดภัย
๔. การใช้โปรแกรมการนำเสนองาน
๕. การใช้โปรแกรมประมวลผลคำ
๖. การใช้โปรแกรมตารางคำนวณ
๗. การทำงานร่วมกันแบบออนไลน์
๘. การใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล
๙. การใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงและปลอดภัย

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ให้คำนิยามการเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) ไว้ว่า การมีสมรรถนะในการใช้ข้อมูลเพื่อสื่อสารในสังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการเข้าใจดิจิทัล การใช้งานคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ความเข้าใจสารสนเทศและสามารถประเมินสื่อดิจิทัลเพื่อการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านเครื่องมือดิจิทัลได้ ประกอบด้วย ๙ รายวิชา ได้แก่

๑. สิทธิและความรับผิดชอบยุคดิจิทัล (Digital Right)

เรียนรู้สิทธิของพลเมืองดิจิทัลและเข้าใจความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ในยุคศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ สิทธิในการชุมนุมและการสมาคมออนไลน์ สิทธิในความเป็นส่วนตัว และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและรับผิดชอบในการสื่อสาร และแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมีมารยาท ความรับผิดชอบในการใช้และอ้างอิงผลงานของผู้อื่น ความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎหมาย ความรับผิดชอบในการรักษาความปลอดภัยออนไลน์

๒. การเข้าถึงดิจิทัล (Digital Access)

เรียนรู้พื้นฐานหลักการของข้อมูลและสารสนเทศ รู้ระบบอินเทอร์เน็ต สามารถใช้เครื่องมือเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต สามารถค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตได้ สามารถใช้โปรแกรมค้นหา (Search Engine) ในการค้นหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว สามารถนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ได้อย่างถูกต้อง การเข้าถึงสื่อดิจิทัลนั้นสามารถแบ่งออกเป็น ๒ หัวข้อหลัก คือ ด้านการเชื่อมต่อและด้านบริการ ด้านการเชื่อมต่อ ประกอบไปด้วย อินเทอร์เน็ตตามสาย เช่น อินเทอร์เน็ตตามสายโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตตามสายไฟเบอร์ อินเทอร์เน็ตไร้สาย อย่างวางสายหรืออินเทอร์เน็ตบนโทรศัพท์มือถือ บลูทูธ และระบบระบุพิกัด เป็นต้น ด้านบริการที่สามารถสื่อออกมาทั้งในรูปแบบตัวอักษร ภาพ เสียง เช่น เสียงดิจิทัล การสตรีมมิ่งเพลงออนไลน์ วิดีโอดิจิทัล การโทรทางอินเทอร์เน็ต การประชุมทางไกลผ่านวิดีโอ รวมไปถึงการค้นหาข้อมูลและสถานที่ในอินเทอร์เน็ต

๓. การสื่อสารยุคดิจิทัล (Digital Communication)

เรียนรู้หลักการสำคัญของการสื่อสาร การสื่อสารยุคดิจิทัลหรือการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ เพื่อสามารถแยกแยะพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ ปัจจุบันมีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและรวดเร็วกว่าในอดีตมาก การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและการทำงานที่ง่ายขึ้นทำให้เป็นที่นิยมสื่อสารกันผ่านทางออนไลน์เพราะมีประสิทธิภาพ และตัวเลือกที่มากกว่า รวมถึงเรียนรู้การรับมือปัญหาการสื่อสารยุคดิจิทัล ได้แก่ การจัดการสารที่ผิดกฎหมาย และผิดจริยธรรมในยุคดิจิทัล การพูดคุยกับคนแปลกหน้าบนโลกออนไลน์ การรับมือกับเหตุการณ์ที่มีความอคติทางโลกออนไลน์

๔. ความปลอดภัยยุคดิจิทัล (Digital Safety)

ความเป็นส่วนตัวทางดิจิทัล (Digital Privacy) คือ สิทธิการปกป้องข้อมูลความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์ของผู้ใช้งานที่บุคคลหรือหน่วยงานอื่นจะนำไปจัดเก็บ นำไปใช้ประโยชน์หรือนำข้อมูลนั้นไปเผยแพร่ ในปัจจุบันประเด็นด้านความเป็นส่วนตัวถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ประชาชนเริ่มให้ความสำคัญ เนื่องจากข้อมูลที่สามารถระบุถึงตัวตนและความเป็นส่วนตัวโดยข้อมูลส่วนบุคคลสามารถถูกนำไปใช้ได้หลายมิติ ตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ บริษัทบัตรเครดิตจะใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในการยืนยันตัวตนเราในการทำธุรกรรมผ่านทางโทรศัพท์ เป็นต้น

๕. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy)

เรียนรู้หลักการพื้นฐานของสื่อและผู้ให้บริการสื่อ แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ การวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความหมาย ประเมินผล สรุปผล แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ประเมินคุณค่าของสื่อและสารสนเทศ การรู้เท่าทันข่าวปลอม (Fake News) และรู้เท่าทันโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) รวมถึงการจัดการสื่อและสารสนเทศเบื้องต้น ได้แก่ เอกสาร เสียงบันทึก ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวได้

๖. แนวปฏิบัติในสังคมดิจิทัล (Digital Etiquette)

เรียนรู้มารยาทการใช้อินเทอร์เน็ต มารยาทการใช้โทรศัพท์ในพื้นที่สาธารณะ และการเอาใจใส่ผู้อื่น เพื่อสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ รวมถึงเข้าใจอารมณ์ ความอ่อนไหวของบุคคลหรือสังคมบนโลกออนไลน์ได้

๗. สุขภาพดิจิทัล (Digital Health)

เรียนรู้อันตรายและผลกระทบด้านสุขภาพในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต โรคที่เกิดขึ้น รวมถึงความสัมพันธ์และผลกระทบต่อยาวชน การใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อดิจิทัลเพื่อป้องกัน หลีกเลี่ยง ลดผลกระทบ จนถึงวิธีการรักษาเบื้องต้นทั้งต่อตนเองและคนใกล้ชิด เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ในยุคดิจิทัลได้

๘. ดิจิทัลคอมเมิร์ซ (Digital Commerce)

เรียนรู้ความรู้พื้นฐานทั่วไปของดิจิทัลคอมเมิร์ซ ได้แก่ นิยามความหมาย องค์ประกอบ ความสำคัญ ลักษณะ กระบวนการ และรูปแบบการซื้อ-ขายสินค้าในดิจิทัลคอมเมิร์ซ สามารถซื้อขายสินค้าใน ดิจิทัลคอมเมิร์ซได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย จัดการแก้ปัญหาจากการซื้อขายสินค้าได้ และสามารถสร้าง ร้านค้าขายสินค้าและขายสินค้าในดิจิทัลคอมเมิร์ซได้เบื้องต้น รวมถึงเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลคอมเมิร์ซเบื้องต้น

๙. กฎหมายดิจิทัล (Digital Law)

เรียนรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อให้ระบุได้ว่าการกระทำใดเป็นความผิดที่เกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัล ทราบถึงโทษของการกระทำความผิดมีแนวทาง ป้องกันการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัล

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

ทำให้ทราบถึง Digital Literacy มากขึ้น และนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้งานอินเทอร์เน็ต สามารถใช้โปรแกรมค้นหา (Search Engine) ในการค้นหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว การใช้ โปรแกรมประมวลคำ การใช้โปรแกรมการนำเสนองาน การใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล การทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ และการใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย

ประโยชน์ต่อตนเอง

ทำงานได้รวดเร็ว ลดข้อผิดพลาด และมีความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น สามารถบริหารจัดการงานและเวลาได้ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารหรือบริการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการใช้ชีวิตได้มากขึ้น

ประโยชน์ต่อองค์กร

นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ภายในองค์กร เช่น การใช้ Search Engine ในการสืบค้น ข้อมูลจากเว็บที่มีความปลอดภัยเชื่อถือได้ การใช้โปรแกรมสำนักงานสำเร็จรูปต่างๆ การใช้งานอีเมล เพื่อติดต่อ สื่อสารและรับส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ รวมไปถึงไฟล์ประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

ประโยชน์ต่อสาธารณะ

นำความรู้ที่ได้มาเป็นแนวคิดในการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมในการประชาสัมพันธ์ เช่น การทำ Infographic แนะนำเอกสารที่ใช้ในการตรวจสอบความลาดชันผ่านช่องทางดิจิทัล

แหล่งที่มา

หลักสูตร : Digital Literacy

บรรยายโดย : ผศ.ดร.สุภาภรณ์ เกียรติสิน หัวหน้ากลุ่มสาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สถาบัน/หน่วยงาน/ระบบ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.)

รูปแบบหลักสูตร : การเรียนออนไลน์ (E-Learning)

ช่วงเวลาการฝึกอบรม : กรกฎาคม ๒๕๖๘